

34 Jan Dommeringpad

Hotel Bristol was een bekend hotel aan het Arnhemse stationsplein voor en na de Tweede Wereldoorlog. Dat had alles te maken met de eigenaar van het hotel, Jan Dommering. Geboren te Winschoten op 23 november 1882, verhuisde hij in het najaar van 1907 van Groningen naar Arnhem. Aan de Bovenbergstraat, op de hoek van het Stationsplein, opende hij Hotel 'Bristol'. Dit hotel in Arnhem met centrale verwarming, elektrisch licht en radio's op de slaapkamers. Dommering had voor die tijd onder meer in Genua, Nice, München en Oostende gewerkt.[1]

Jan Dommering werd echter bekend als biljarter en won menig nationaal kampioenschap. In 1925 won hij in Den Haag het Europees kampioenschap en in Parijs werd Dommering datzelfde jaar ook wereldkampioen. In 1927 verbeterde hij het wereldrecord voor de hoogste serie in een partij tegen Piet de Leeuw.[2] Gedurende de oorlogsjaren bleef Dommering biljart spelen en nam deel aan diverse competities.

Tijdens de nationale biljartkampioenschappen van 15 tot en met 18 maart 1942 bijvoorbeeld kwam Jan Dommering opnieuw voor de Biljart Vereniging Arnhem uit.[3] Hij won deze wedstrijd echter niet.

De door de Duitsers gecontroleerde krant Het Vaderland wijdde op 20 november 1942 zelfs [een compleet artikel](#) aan Dommering. (Hiernaast het hele artikel)

"Reeds op tienjarigen leeftijd speelde hij zijn eerste partijtjes op het biljart in de zaal van zijn vader te Winschoten. Daar leerde hij de regels, de eerste beginselen onder leiding van pa Dommering, zelf een gevreesde speler. (.....) Intusschen – in 1942 – is de heer Dommering geenszins van plan de biljartsport vaarwel te zeggen. Integendeel, hij is nog vol goeden moed. In 1936 werd hij voor het laatst kampioen 45/2 van Nederland. Nog in 1939 slaagde hij er in de tweede plaats te bezetten achter Sweering en nu is hij van plan dit jaar weer mee te doen, waartoe hij bij wijze van oefening den 28ste dezer te Arnhem op toernooi zal uitkomen tegen v.d. Pol. Jan Dommering staat dus nog met beide beenen in de huidige biljartwereld, die naar zijn meening kwalitatief zoowel als kwantitatief steeds verbetert."[4]

Hotel Bristol werd intussen ook gebruikt als een vergaderplaats voor het verzet. Dommering zelf werkte veel alleen binnen het verzet, maar bood wel onderdak aan onderduikers. Ook toen Duitse soldaten werden ingekwartierd bleef hij doorgaan met zijn verzetsactiviteiten. De Duitsers vonden echter al snel uit dat hij hen niet vriendelijk gezind was en daarom werd hij enige tijd opgesloten, maar bij gebrek aan voldoende bewijs weer vrijgelaten.[5]

Toen het grootste deel van de Arnhemse bevolking moest evacueren in de laatste week van september 1944 bleef Jan Dommering echter achter. Peter Heiser, een lid van de Technische Nooddienst, schreef op 16 oktober 1944 in zijn dagboek:

"11.00 uur vergadering Voedselvoorziening en Hoteldienst (J. Dommering Sr.). Afgelopen nacht hebben Duitsers feest gevierd in "Palermo", Nieuwe Plein. Ongeveer 60 man. Enkele overvliegende granaten, regen, geen vliegtuigen. Reeds enkele dagen komen uit Velp personen opdagen om bij het inladen van de treinen te helpen. Gaan bepakt en gezakt terug. Verdienst f.1.- per uur. Wie is de opdrachtgever? Hauptmann Friedrichs [Wirtschaftskommando X] of het Räumungskommando?"[6]

Na de oorlog kreeg Dommering een medaille van het verzet. De leden van de voormalige Technische Nooddienst, die in september 1944 was opgericht om delen van Arnhem bewoonbaar te houden na de evacuatie, hielden op 14 januari 1946 een bijeenkomst in Dommerings hotel waarbij ze een verzoek opstelden aan het College van Burgemeester en Wethouders. Zij wilden een officieel onderzoek naar de verdiensten van de Technische Nooddienst tussen de evacuatie en de bevrijding van Arnhem.[7] Dommering had met deze dienst nauw samen gewerkt en had ook nog maanden na de evacuatie van Arnhem in zijn hotel gewoond. Het gevraagde onderzoek kwam er echter niet.

Hotel Bristol werd in 1952 afgebroken om plaats te maken voor het nieuwe station. Hierbij gingen helaas ook satirische muurschilderingen verloren die Jan Dommering had laten aanbrengen over de Duitse bezetting. Foto's van deze muurschilderingen werden later aan Winston Churchill aangeboden. Een nieuw Hotel Bristol werd vlakbij het Stationsplein gebouwd[8]

Op 7 oktober 1958 overleed Jan Dommering op 75-jarige leeftijd in Arnhem. Bijna dertig jaar na zijn overlijden werd hij voor zijn verdiensten als meervoudig biljartkampioen geëerd met het Jan Dommeringpad, vlakbij de Jansbinnensingel.[9]

Zie collectie Heiser voor rol Dommering 1945.

JAN DOMMERING VERTELT: VAN TIEN TOT ZESTIG JAAR AAN HET BILJART

„C'EST TOUT à FAIT
HOREMANS!”

DAT is 'm dus, Jan Dommering, meester van het groene laken. Bijna zestig jaar. Oud-wereldkampioen, winnaar van tornooi zus, speler in stijl zoo. Een man, die de grillen van de keu kent. Virtuoso van het biljart, gezellige prater over alles en nog wat. Maar vooral over zijn stokpaardje: het biljartspel. „Wij, Dommerings, zijn met deze sport erfelijk belast, m'n vader sleet zijn vrije uren met de keu en m'n broer is al jaren een biljarter van formaat in het Noorden”. Slechts Dommerings zoon blijkt niet aan de stem des bloeds te hebben gehoor

Dommering aan stoot.
(Archief Vad.)

gegeven. Er klinkt spijtigheid in pa's toon. De telg heeft nooit d'at in het biljartspel gezien, speelt liever voetbal in het Rotterdamsche Sparta als middenvoor. Maar in elk geval is ie sportief, evenals z'n eega, die haar krachten wijdt aan de hockeysport in Victoria, eveneens uit Rotterdam.

Jan Dommering — de Dommering dus — is echter steeds zijn sport trouw gebleven. Reeds op tienjarigen leeftijd speelde hij zijn eerste partijtjes op het biljart in de zaal van zijn vader te Winschoten. Daar leerde hij de regels, de eerste beginselen onder leiding van pa Dommering, zelf een gevreesde speler. Het spelletje werd ernst en Jan Dommering trad toe tot de sociëteit De Harmonie, die van tijd tot tijd wedstrijden hield, waaraan gewoonlijk honderden mensen deelnamen!

Niettemin slaagde hij er in zich uit deze massa omhoog te werken, getuige de vele prijzen, die hij behaalde. Dommering heeft omstreeks 1900 zijn vliegeels ook nog eens uitgeslagen naar Scheveningen, waar hij slechts met klein puntenverschil verloor van toentertijd een van Amsterdams grootste spelers: den jongen Verkley. Het eerste nationale concours,

dat onze biljarter bezocht, was dat te Groningen, waar hij reeds in de eerste ronde — 't was een afvalwedstrijd — 't loodje moest leggen tegen Joh. Boelstra. Mede door zijn werkkring — het hotelbedrijf — was Dommering dien tijd ook herhaaldelijk in de gelegenheid het buitenland te bezoeken. Zoo speelde hij als hoteldirecteur wel eens partijtjes te Genoa, tezamen met zijn broer, en in Duitschland.

Naar Arnhem.

Hoewel — zoals we al zagen — het spel ernst was geworden, daerziet de Dommering, die de biljartwereld kent, niet uit die jaren. Neen, toen was zijn spel nog lang niet ernstig genoeg, stak ook niet uit boven dat der anderen. De groote tijd van Dommering is begonnen toen hij zich te Arnhem vestigde in 1907. Dat jaar is hij met het biljartspel ernst gaan maken, eerst in de buurtverenigingen, waarmede hij successen oogtte in Zwolle, Zutphen en Enschede en later in den Nederlandschen Biljartbond, die omstreeks 1913 is opgericht. Deze organisatie breidde het aantal mogelijkheden voor de toenmalige biljarters aanzienlijk uit door de wedstrijden om het Nederlandsch kampioenschap in het leven te roepen. Voor de eerste maal zijn die gehouwen in Musis Sacrum te Arnhem, waarbij Dommering natuurlijk ook van de partij was, echter nog maar met gering succes, want hij eindigde vijfde, achter o.a. Robijns en Wiemers, die eerste en tweede werden.

Horemans treedt op.

Toen is die wonderlijke periode van Horemans in Dommerings leven gekomen. Joris v. d. Bergh zou hierin zeker stof te over vinden voor zijn „mysterieuze krachten in de sport”, want in een half jaar tijds heeft deze Belg van Dommering een ster, een uitblikker gemaakt. Dommering spreekt graag over die lessen, daar zij den grondslag van zijn latere prestaties zijn geworden. Omdat ze hem hebben doen inzien, hoe dit spel verrijnd kon worden, weik een perfectionering nog mogelijk was! Hij is toen een der weinigen geweest, die Horemans' spel doorgroonde, die zijn stijl overnam. En het resultaat? Wat zei de biljartmeester Conti later tijdens de wedstrijden om het wereldkampioenschap te Parijs, toen hij tegen Dommering speelde? „C'est tout à fait Horemans!” (Precies Horemans!)

Maar keeren we terug tot de Nederlandsche kampioenschappen 45/2. Sedert 1913 heeft Dommering aan deze wedstrijden deelgenomen, tenzij hij natuurlijk door ziekte verhinderd was. Tien maal werd hij, zooals reeds is meegedeeld, eerste en ettelijke malen tweede. In 1936 eindigde hij voor de laatste maal op de eerste plaats. Intusschen roerde Dommering zich niet alleen hier te lande. Hij zwierf heel Europa door, gewapend met de keu. Na hier ter stede het Europeesche kampioenschap veroverd te hebben, na spannenden strijd tegen den Marseillan Corti, trok hij in 1925 naar Parijs, waar zooals gezegd de wedstrijden om het wereldkampioenschap zijn gehouden, met een uiterst opwindend slot tusschen onzen landgenoot en Moons, die in de finale slechts drie caramboles moest maken om den titel te behalen, Dommering daarentegen nog 53! Niettemin struikelde Moons voor de drie gemakt waren en in ademlooze spanning keek het publiek toe hoe Dommering zich zou houden. Hij slaagde! En dus was het wereldkampioenschap hem. „M'sieur Dommering a gagné, ik hoor het de jury nog roepen”, zegt Jan Dommering. Die jaren waren de zeges niet van de lucht. Zoo won onze landgenoot

oorkomen zijt, niettegenstaande in deze dagen in bijzondere mate op U die volle verantwoordelijkheid rust voor de politieke meeningsvorming van het Deutsche volk, gevoelen wij allen als een onderscheiding en vervult ons met bijzondere vreugde.

Ik zeg voorts dank aan alle instanties van partij, weermacht en staat, die mij met inzicht geholpen hebben bij de waarlijk niet gemakkelijke taak, in dezen tijd en onder de gegeven omstandigheden een schouwburg in te richten; ook zeg ik dank aan alle medewerkers van mijn commissariaat, die bij de uitvoering betrokken zijn geweest, voor hun steeds betoonde trouwe medewerking en ik wend mij voorts tot de onder leiding van intendant Nufer staande schaar van kunstenaars, om hun te zeggen, dat wij hun reeds nu dankbaar zijn voor hun komst en dat we hun voorstellingen met even groote aandacht als belangstelling zullen volgen.

Wellicht wekt het bij den een of ander, die onzen levensstijl niet kent, verbazing, dat wij ons op een oogenblik, dat weer eens een der befaamde en nog nooit in vervulling gegane keerpunten van dezen oorlog moet heeten, bezighouden met een zoo veeleischend cultuurwerk als de oprichting van een schouwburg nu eenmaal is. Allen mogen gerust zijn: ook de uitvoering van deze plannen geschiedt bij een beschouwing van den toestand, welke even onsentimenteel is als zij getuigt van politieke werkelijkheidszin. Wij nemen de Amerikanen volstrekt au serieux daar, waar zij au serieux genomen kunnen worden. Dat zijn niet de kunstjes met getallen van een Roosevelt, doch wel de te verwachten gevolgen van een aanmatigende nalateit, waarmede deze menschen, zich Gode gelijk wanend, zich stellen tegenover de inderdaad niet zeer succesvolle opvoeders uit hun bakermat en dezen willen beschoolmeesteren.

Philips schenkt f 350.000 aan Winterhulp

Winterhulp heeft de mededeeling ontvangen, dat ook de Philipsfabrieken hun gift dit seizoen belangrijk verhoogd hebben. Werd het vorige jaar f 277.800.— geschonken, thans is niet minder dan f 350.000 toegezegd.

Dit prachtige bedrag zal aan Winterhulp worden uitgekeerd in zes maandelijksche termijnen, waarvan de eerste inmiddels ontvangen is.

Moge dit voorbeeld door velen gevolgd worden!

o.a. den grooten prijs van Genève, een wedstrijd, waaraan alle sterke spelers van de wereld hebben deelgenomen.

Ook Amerika heeft Dommering met een bezoek vereerd — echter met minder goed gevolg. Hij kreeg namelijk twee dagen voor den grooten wedstrijd last van een echt-Nederlandsche ziekte: de griep, die hem zoo van streek maakte, dat hij zich op de ontmoeting nu en dan aan het biljart moest vasthouden. Uiteraard is de overwinning onzen landgenoot toen ontgaan.

Onvermoelbaar

Intusschen — in 1942 — is de heer Dommering geenszins van plan de biljartsport vaarwel te zeggen. Integendeel hij is nog vol goeden moed. In 1936 werd hij voor het laatst kampioen 45/2 van Nederland. Nog in 1939 slaagde hij er in de tweede plaats te bezetten achter Sweering en nu is hij van plan dit jaar weer mee te doen, waartoe hij bij wijze van oefening den 28sten dezer te Arnhem op tornooi zal uitkomen tegen v. d. Pol. Jan Dommering staat dus nog met beide benen in de huidige biljartwereld, die naar zijn meening kwalitatief zowel als kwantitatief steeds verbetert.

[1] 'Jan Dommering overleden', Arnhemsch Dagblad, dinsdag 7 oktober 1958.

[2] Ibidem.

[3] 'Biljartkampioenschap van Nederland Cadre 45/1', Het Vaderland, donderdag 8 januari 1942.

[4] 'Jan Dommering vertelt: van tien tot zestig jaar aan het biljart', Het Vaderland, vrijdag 20 november 1942.

[5] 'Jan Dommering overleden', Arnhemsch Dagblad, dinsdag 7 oktober 1958.

[6] P.C. Heiser, Dagverhaal (z.j.) L.P.J. Vroemen Collectie (Gelders Archief, 2867), B.13.27.

[7] P.C. Heiser, 'Wat gebeurde er in Arnhem tijdens de evacuatie van de stad?' (z.j.) Gelders Archief, Documentatiecollectie Tweede Wereldoorlog, inventarisnummer 309.

[8] 'Jan Dommering overleden', Arnhemsch Dagblad, dinsdag 7 oktober 1958.

[9] Telefoongesprek Frank van Lunteren met Peter Dijkerman, 16 februari 2007.